

Kunnskapsdepartementet
Deres ref. 26/1138

Oslo, 15. juni 2026

Høringsuttalelse til forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode

Lektorlaget takker for at Kunnskapsdepartementet fokuserer på viktigheten av at skolen skal ha nødvendige tiltak for å ivareta klassens læringsmiljø og lærernes arbeidsmiljø.

Lektorlagets medlemmer melder om problemer med rus og narkotikasalg på skoler, trakassering, trusler og vold rettet mot medelever og ansatte, samt utagerende elevadferd. Det er et stort behov for å kunne pålegge mer differensierte, helhetlige og egnede tiltak på ungdomskoler og i videregående skoler for å sikre alle elevers rett til god grunnopplæring. Slik situasjonen er i dag har skolene få systematiske virkemidler overfor elever med varierende grad av utagerende adferd. På den ene siden kan skolen ha ulike former for dialog (med elever/foresatte/evt støtteapparat) og på den annen side kan man i særlige tilfeller vedta bortvisning eller tvunget skolebytte. En utvidet verktøykasse av virkemidler som befinner seg i området mellom disse to ytterpunktene er derfor hensiktsmessig for skolene å kunne benytte ved behov.

Forslaget er derfor etter vår oppfatning et velkomment virkemiddel som del av et pågående arbeide for å sikre både et godt læringsmiljø og arbeidsmiljø i skolen, og støttes.

Vi ber om at tiltaket kan utvides i lengre tid enn de foreslåtte 8 ukene.

Vi etterlyser ytterligere tiltak for elever med psykososiale eller kognitive utfordringer som ikke får god nok opplæring gjennom tilpasset undervisning i klasserommet, og som heller ikke fyller vilkårene for individuelt tilrettelagt opplæring. Det er viktig å sikre at også disse elevene får et godt opplæringstilbud, og å jobbe forebyggende mot utenforskap.

Behovet for å gi enkeltelever opplæring utenfor egen gruppe

Opplæringsloven åpner fra før for bruk av bortvisning og pålagt skolebytte. Disse tiltakene mot elever som begår alvorlige brudd på skolereglene er imidlertid begrensede og brukes i liten grad. Det er derfor et stort behov for ytterligere tiltak som kan «tette» avstanden mellom de få tiltakene loven åpner for å bruke, og behovene som identifiseres i skolen.

En adgang i lovverket til å kunne pålegge midlertidig opplæring utenfor elevens som her foreslått, er et godt utgangspunkt for å se på om ytterligere tiltak er nødvendige. Lektorlaget støtter innføring av tiltak som sikrer alle elever et godt læringsmiljø. Mange av våre lektorer erfarer at rettigheter til en elev ofte går ut over læringsfellesskapet for andre. Enkeltelevers utageringer i en gruppe kan oppleves utrygt for andre elever, og svekke de andres læringsmiljø. Dette behovet er kanskje særlig presserende på ungdomsskoletrinn, hvor eleven har en størrelse og alder som gjør utageringer skremmende for andre, men hvor lovverket ikke hjemler en bortvisning fra skolen i mer enn tre dager. Å gi slike elever en mulighet til å motta opplæringen utenfor egen gruppe kan være et nyttig virkemiddel.

Både andres trygghet og læring

Lektorlaget mener som departementet at det er behov for tiltak både for å ivareta tryggheten på skolen for både medelever og ansatte, og for å sikre medelevenes læring. Lovhjemmelen bør derfor dekke begge de alternative hensynene som foreslått.

Vurderingstemaene for å ta en elev ut av egen gruppe bør være som foreslått i høringen: at oppførselen til eleven går alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen (dvs. medelever og ansatte) eller læringen til en eller flere medelever. Lektorlaget mener hensynet til medelevenes læring er særs viktig og er glade for at dette reflekteres tydelig i bestemmelsen.

Skolens samfunnsoppdrag er danning og utdanning. Dagens opplæringslov har mange gode prinsipper for elevers skolemiljø, men i praksis har en ikke nulltoleranse hvis elever blir forstyrret eller krenket, fordi tilstrekkelige virkemidler ikke finnes i loven.

Ved tilfeller hvor enkeltelever er så utagerende eller grenseløse at de gjennomgående saboterer alle former for undervisning læreren legger opp til for de andre elevene, må eleven kunne tas ut av gruppen for en kort periode. En mulighet til å ta elever som alvorlig forstyrrer andre elevers læring ut av gruppen er et godt virkemiddel som vil gjøre skolens «verktøykasse» større for å kunne ivareta prinsipper i opplæringsloven for øvrige elever.

Forslaget innebærer unntak fra nærskoleprinsippet og krav til gruppetilhørighet, ikke unntak fra kompetansemålene eller øvrige rettigheter og plikter i opplæringsloven. Dette er vi enige i. Om et tilbud som det foreslåtte skal fungere, og også bidra til at den enkelte elev får den opplæringen hen har krav på, er kvaliteten på tilbudet selve forutsetningen for tiltaket.

Vi setter pris på at departementet skriver at "*Intensjonen med forslaget er at elever som tas ut av klasserommet skal få et tilbud som gjør det mulig å komme tilbake til*

gruppen. *Det stiller høye krav til kvaliteten på tilbudet eleven får.*", men det sies ikke noe i høringsuttalelsen om hvordan tilbudet skal kvalitetssikres.

Dette bør tydeliggjøres, ettersom et slikt tilbud krever reelle nye ressurser. Vi støtter departementets beskrivelse av dette: *"(...) høyere voksentetthet, systematisk relasjonsarbeid og tett tilpasning til den enkelte elevs behov er de viktigste suksessfaktorene for at alternative opplæringstilbud ved bortvisning skal fungere best mulig. (...) Hovedvekten må ligge på forebygging, relasjonsarbeid og inkluderende praksis, støttet av evidensbaserte intervensjoner og tverrfaglig samarbeid".*

Ambisjoner om en slik målrettet innsats kan ikke nås uten at det sikres nok ressurser til arbeidet.

Mindre inngripende tiltak

Lektorlaget er enig med departementet i at mindre inngripende tiltak må ha vært forsøkt eller vurdert før en elev pålegges å gå ut av egen gruppe. Denne vurderingen vil henge nært sammen med de vurderingene skolen må gjøre for å undersøke om vilkåret «tryggheten til andre på skolen» er oppfylt.

Departementet skriver ikke hvem som skal foreta/har kompetanse til å foreta de grundige undersøkelsene og den faglige vurderingen som et slikt vilkår forutsetter. Dersom vurderingen blir som etter skolemiljøbestemmelsene er det rektor som vil være ansvarlig for dette ved den enkelte skole. KD må presisere dette ansvaret.

Egen skole som «hovedregel», alternativ opplæringsarena ved behov for ro

Departementet har i forslaget lagt inn en begrensning ved at et vedtak om midlertidig undervisning utenfor elevens gruppe ikke kan innebære at eleven må flytte ut fra hjemmet sitt eller at daglig skyss blir uforsvarlig.

Lektorlaget ønsker som utgangspunkt at et vedtak om midlertidig undervisning utenfor elevenes gruppe gjennomføres på elevens skole. Dette for å motvirke utenforskap og sikre tilbakeføring i gruppa. Det bør være riktig utdannet personale som gjennomfører opplæringen, og spesialpedagogiske ressurser bør kunne settes inn ved behov. Elevene skal ikke parkeres i et grupperom, men få et riktig tilbud, parallelt med øvrig undervisning. Dette krever både riktig kompetanse og nok ressurser. Det at eleven får undervisning på egen skole vil kunne redusere risikoen for ekstra utfordringer som kan oppstå ved tilbakeføring til egen skole.

Enkeltstående omfattende voldsepisoder kan gjøre det nødvendig å skape en viss fysisk og mental avstand til hendelsen og til involverte elever og lærere for å gjenopprette ro og et godt læringsmiljø. I slike tilfeller vil en alternativ opplæringsarena utenfor skolen være nyttig, og det at det er mulig å pålegge eleven opplæring utenfor skolen vil være et tiltak som verner både skolens elever og ansatte i en periode. Større grad av utenforskap er dog en risiko i dette. At eleven kan være i

samhandling med andre elever slik at hen ikke er alene i et tiltak som foregår på en alternativ opplæringsarena, er viktig.

Lokale skolemyndigheter må gi et tilbud til alle elever og bør derfor planlegge for å ha flere og ulike alternative opplæringsarenaer tilgjengelige; på samme skole, andre skoler eller andre arenaer. Loven må tydeliggjøre hvem som er beslutningstager lokalt.

Overgangene

Overgangen tilbake til klasserommet og ordinær klasse behøves ikke reguleres særskilt, men lokal skolemyndighet må ha en praktisk og hensiktsmessig tilnærming, hvor det settes av ressurser både på skolene det gjelder og på skoleeiernivå i en overgangsfase. Dette må eksplisitt formuleres og planlegges for allerede ved oppstarten av tiltaket.

Tilbakeføringen til egen klasse vil være en særskilt sårbar fase for eleven, og det må utvikles gode faglige rutiner for tilbakeføringen.

Et nært samarbeid mellom ordinær skole og det alternative tilbudet må til, uansett om tilbudet gis ved den ordinære skolen eller på en alternativ opplæringsarena.

Våre medlemmer etterlyser mer støtte inn i skolen og i klasserom i ordinært tilbud. Departementet forutsetter at skoleeier må sørge for at samarbeidet mellom lærerne er godt nok til å ivareta blant annet elevens rett til vurdering, men det sies ikke noe om hvordan det skal sikres at dette ikke fører til et betydelig merarbeid på faglærerne, eller hvordan et slikt merarbeid skal kompenseres. Dette er en svakhet ved forslaget.

En utfordring noen steder ved alternative tilbud er at det er avgiverskolen som finansierer elevplasser ved alternative opplæringsarenaer. Finansieringen av et alternativt tilbud må gå over skoleeiers budsjett. Vi ser dessverre i dag eksempler på gode alternative opplæringsarenaer/ tilbud i kommunal regi som i liten grad benyttes fordi de finansieres av avgiverskolen, ettersom avgiverskolen ikke har budsjett til å prioritere tiltak utenfor egen skole og ordinært tilbud.

Forslagets tidsbegrensning en hemsko

Forslaget er dessverre i realiteten svært midlertidig og dermed begrenset, ved at det kan gjennomføres i maksimalt 8 uker.

Fire uker kan være en hensiktsmessig lengde på det enkelte vedtak, men vi mener vedtaket må kunne fornyes uten tidsbegrensning og antallsbegrensning dersom det er behov for det. Her vil behov variere og det må tilpasses den enkelte elev og den ordinære skolen, på linje med opplæringen ellers.

Forutsetningen for alternativ opplæring er relasjonsarbeid. En god relasjon er sjeldent utviklet på fire uker, særlig ikke blant elever med negativ skolehistorikk og utfordringer med tilknytning og autoriteter osv. Gjennom tidsbegrensningene som er foreslått, løser dette forslaget ikke atferds-utfordringene til enkeltelever som trenger en mer vedvarende oppfølgingsplan og et oppfølgingsapparat.

Drammenskolens nye EXMA-program kan være illustrerende. Dette har en fastsatt periode på 12-uker, noe som er nødvendig for å bygge gode relasjoner. Det programmet er riktignok foreløpig rettet mot elever som allerede har en IOP, men tidsperioden kan være veiledende også for et pålegg om opplæringstid utenfor egen gruppe.

Faglig mestring som mål

Lektorlaget støtter at tiltaket skal baseres på at det kun gjøres unntak fra nærskoleprinsippet og krav til gruppetilhørighet, som oppheves for den aktuelle eleven i en begrenset periode.

Alle elever har krav på et godt og forsvarlig opplæringstilbud. Elever som tas ut av egen gruppe må få tilgang til faglig god undervisning av kompetente lærere.

Uansett hvor tilbudet gis, er god kvalitet i tilbudet avgjørende. Våre medlemmer opplever at utagering ikke bare skyldes manglende sosial støtte eller forhold ved eleven selv, men også manglende faglig mestring. God faglig støtte må være et viktig element når elever tas ut av gruppen.

Å presisere det nærmere kravet til innholdet i eller gjennomføring av et midlertidig undervisningsopplegg utenfor klasserommet er ikke nødvendig, idet Kunnskapsdepartementet med forslaget forutsetter at kompetansemålene skal gjelde. Hvordan gjennomføringen av opplæringen skal foregå vil være situasjonsbestemt, og lar seg vanskelig lovregulere. Alternativet vil være å bruke lovens eksisterende muligheter til å gi individuelt tilrettelagt undervisning eller unnta eleven fra opplæringsrett og -plikt om vilkårene for dette ellers er oppfylt.

Med vennlig hilsen
Helle Christin Nyhuus (sign).
Leder
Lektorlaget

